

METODINĖS REKOMENDACIJOS

SAUGIAI ATLIKTI ŽEMĖS ŪKIO PRODUKCIJOS SANDĖLIAVIMO DARBUS

Žemės ūkio produkcijos sandėliavimo, džiovinimo, pakrovimo, iškrovimo darbai suintensyvėja vasarą bei rudenį, kai vyksta derliaus nuėmimas. Tokie darbai tampa žmonių gyvybei pavojingais, kai nesilaikoma darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktų reikalavimų. Tokiu metu padažnėja atvejų, kai Valstybinė darbo inspekcija gauna pranešimus apie skaudžias nelaimes žemės ūkyje: kad darbuotojai nuskęsta grūdų aruoduose, norijose, juos sužaloja veikiantys įrengimai, krentantys sandėliuojami šiaudų ryšuliai, darbuotojai patiria traumas, nukrisdami nuo neaptvertų estakadų.

Šių metų rugpjūčio 7-ąją Jurbarko rajone Šimkaičių sen., Vadžgirio kaime, grūdų aruode nuskendo 13-metis paauglys. Jis įkrito į išbetonuotą duobę, į kurią pilami atvežti grūdai. Iš duobės berniukas pats išlipti negalėjo, nes krentančių grūdų srovė jį įtraukė gilyn. Jurbarko rajono policijos komisariato duomenimis nelaimė įvyko vaikams žaidžiant. Atlikto inspektavimo metu nustatyta, kad grūdų priėmimo duobė buvo neapsaugota kolektyvinės saugos priemonėmis, todėl darbo aplinka tapo pavojinga sveikatai ar gyvybei dėl rizikos įvykti nelaimingam atsitikimui su ūkininko darbuotojais ar pašaliniais asmenimis.

Šių metų rugpjūčio 19 d. Šiaulių r. Dauginčių kaime pas ūkininką dirbęs 20-metis jaunuolis įkrito į mobilią grūdų džiovyklą ir besisukančių įrenginio dalių buvo mirtinai sužalotas.

Praeitų metų rugpjūčio 20 dieną Panevėžio rajone Bendrovės „Baltic fields“ pagalbinį darbininką užmušė ant jo užkritęs supresuotų šiaudų ryšulys (spudulas). Tyrimo metu nustatyta, kad atliekant šiaudų ryšulių sandėliavimo darbus su šakiniu krautuvu, nebuvo parengta šiaudų ryšulių sandėliavimo technologija. Pavojingos zonos prie nesaugiai sukrautų ryšulių nebuvo aptvertos ar paženklintos įspėjamaisiais ženklais.

Praeitų metų rugpjūčio 21 dieną nukritęs nuo sandėlio estakados, sunkią galvos traumą patyrė Kėdainių r. Aušros ŽŪB vairuotojas – darbininkas. Jis, norėdamas užfiksuoti grūdų išpylimo bunkerį dengiantį dangtį kabliu, užlipo ant estakados, paskui ant bunkerio krašto bei mūrinės sienelės. Neišlaikęs pusiausvyros jis nukrito iš 1,7 metrų aukščio. Nelaimingo atsitikimo priežastis – netinkamas darbo vietos įrengimas: grūdų išpylimo bunkeriu neįrengtas apsauginis aptvaras, apsaugantis nuo nukritimo.

Todėl šiose rekomendacijose dar kartą norime atkreipti darbdavių bei ūkininkų dėmesį į reikšmingiausius ir didžiausią riziką keliančius bei dažniausiai pasitaikančius pavojus vykdant derliaus tvarkymo ir sandėliavimo darbus bei siūlome atsižvelgti į taikytinas atsargos priemones.

ŽEMĖS ŪKIO PRODUKCIJOS SANDĖLIAVIMO DARBAI

Reikšmingi pavojai

- ★ Kritimo iš aukščio ar į gylį pavojus vaikstant, prižiūrint ir valant grūdų išpylimo duobes, arodus bei elevatorių bokštines saugyklas;
- ★ Apsinuodijimo, profesinio susirgimo ar sveikatos pakenkimo pavojus pavojingomis cheminėmis medžiagomis valant, dezinfekuojant, deratizuojant saugyklas, beicuojant ar valant beicuotų grūdų arodus ar saugyklas, ar tvarkant pesticidais apdorotus grūdus;
- ★ Įtraukimo ir sužalojimo pavojus naudojant ir aptarnaujant grūdų transporterius (juostiniai, kaušiniai, sraigtiniai);

- ★ Nuskendimo grūduose (ypač rapsų ir linų sėmenyse) pavojus;
- ★ Paskendimo ar užpylimo pavojus pilant ar valant prikibusius ar užstrigusius grūdus (didelio kiekio) bokštiniuose saugyklose;
- ★ Prispaudimo ir traiškymo pavojus judant grūdus vežančioms transporto priemonėms arba joms išpilant grūdus;
- ★ Sunkių daiktų kritimo iš aukščio ar griuvimo pavojus;
- ★ Sužeidimo pavojus užkliuvus už judančių mašinos dalių dirbant prie grūdų ar kitų produktų pylimo, rūšiavimo, fasavimo ar įpakavimo mašinų;
- ★ Sprogimo ir gaisro pavojus džiovinant, transportuojant, pakraunant/ iškraunant grūdus ir esant dideliame dulkių kiekiui sandėliuose;
- ★ Didelio kiekio drėgnų grūdų užsidegimo pavojus;
- ★ Sveikatos pakenkimo ar profesinio susirgimo pavojus dėl didelės koncentracijos organinės kilmės dulkių sandėliuose (Pagal higienos normą HN 23:2011 ([Žin., 2011, Nr.112-5274](#)) organinės kilmės dulkių koncentracijos ilgalaikio poveikio ribinis dydis darbo vietose neturi viršyti 5 mg/m³);
- ★ Elektros srovės smūgio pavojus prisilietus prie įtampingųjų įrenginių dalių ar elektros instaliacijos laidų grūdų džiovyklose, drėgnose bulvių ir kitų daržovių saugyklose (elektros srovės atžvilgiu pavojingose patalpose) ar prie ventiliacijos įrenginių;
- ★ Ventiliacijos įrenginių perkaitimo ir užsidegimo pavojus;
- ★ Susirgimo pavojus dėl nepalankių darbo aplinkos sąlygų (vėsių, drėgnų ir užterštų sandėlių patalpų).

Taikytinos atsargos priemonės

- Grūdų išpylimo duobės sandėliuose turi būti uždengtos grotelėmis arba tinklu;
- Aukščiau kaip 0,5 m esančios pakylės, rampos, aikštelės bei tilteliai, laiptinės kopėčios ir laiptai, o taip pat atviros duobės ar angos ant kurių ar šalia kurių vaikstoma, turi būti apsaugoti nuo kritimo iš aukščio ar į gylį, įrengiant ne žemesnius kaip 1,0 m aukščio apsauginius turėklus (aptvarus). Apsauginių turėklų konstrukcija ir techniniai reikalavimai yra išdėstyti standarte LST EN 14122-3;
- Lipant į gilius aruodus ar bokštines talpyklas ir jose nesant įrengtų stacionarių kopėčių, būtina naudoti kritimą iš aukščio sulaikančias asmenines apsaugos priemones ir krovinių kėlimo įrangą (gervę), kad esant reikalui darbuotojas būtų nedelsiant iškeliamas iš talpyklos. Tokius darbus turėtų vykdyti ne mažiau kaip du darbininkai. Lipti valyti prikibusius ar užstrigusius grūdus be sulaikančių asmeninių apsaugos priemonių ir vienam darbininkui turi būti draudžiama;
- Bokštinių aruodų viršutinėje dalyje įrengti apžiūros liukai turi būti pritaikyti saugiam patekimui į bokšto vidų. Apžiūros liukai turi būti apsaugoti užrakinamomis grotelėmis ir uždengti dangčiu;
- Lipti ir vaikščioti ant supiltų grūdų, rapsų ir linų sėmenų draudžiama;
- Sandėliuose naudojamos darbo priemonės: transporteriai, pylimo, rūšiavimo bei fasavimo mašinos turi būti prižiūrimos ir palaikoma tvarkinga bei saugi jų techninė būklė, kaip numatyta gamintojų pateiktuose jų naudojimo dokumentuose. Su įrenginių naudojimo dokumentais turi būti supažindinti juos aptarnaujantys ir valdantys darbuotojai. Prie įrenginių dirbantys darbuotojai turi būti supažindinti su jiems gresiančiais pavojais ir instruktuoti kaip saugiai dirbti;
- Kai įrenginiai remontuojami, reguliuojami ar valomi, turi būti atjungta pavara ar išjungtas variklis;
- Pavojingos vietos prie grūdų transportavimo įrenginių turi būti pažymėtos įspėjamaisiais bei draudžiamaisiais darbuotojų saugos ir sveikatos ženklais;

- Sandėliuose turi būti įrengta ventiliacijos ir dulkių atsiurbimo sistema, kuri turi būti periodiškai tikrinama ir valoma. Reikia periodiškai tikrinti ir valyti nuo dulkių ir ventiliatorių variklius, kad jie neužsiterštų, neperkaistų ir neužsidegtų;
- Vietos ir patalpos, kuriose gali susidaryti potencialiai sprogį aplinka (ypač grūdų džiovyklose), turi būti suklasifikuotos į pavojingas zonas pagal Darbuotojų, dirbančių potencialiai sprogioje aplinkoje, saugos nuostatų ([Žin., 2005, Nr.118-4277](#)) reikalavimus ir atitinkamai paženklintos. Įranga naudojama šiose zonose, turi atitikti tai zonai taikomą jos apsaugos kategoriją;
- Grūdų sandėliuose turi būti numatytos ir įrengtos priešgaisrinės priemonės ir paženklinta jų buvimo vieta;
- Dulkėtose ir drėgnose sandėlių patalpose turi būti naudojama atitinkamą apsaugos laipsnį turinti elektros įranga ir periodiškai turi būti tikrinama jos įžeminimo varža;
- Turi būti numatyta ir periodiškai tikrinama grūdų temperatūra sandėlių aruoduose;
- Prieš valymą ištuštintus grūdus iš elevatoriaus aruodų, jie turi būti ne mažiau kaip 1 val. vėdinami atidarius apatines ir viršutines angas ir tik po to valomi. Valant aruodus būtina dėvėti kvėpavimo takų asmenines apsaugos priemones (respiratorius);
- Darbuotojai dirbantys su pavojingomis cheminėmis valymo, dezinfekcijos, deratizacijos, beicavimo medžiagomis ar pesticidais bei beicuotais grūdais, turi būti supažindinti su šių pavojingų cheminių medžiagų saugos duomenų lapais ir turi būti taikomos juose numatytos atsargos priemonės;
- Pavojingos cheminės medžiagos turi būti laikomos atskiroje užrakinamoje patalpoje gamintojo pateiktoje taroje ar pakuotėje, pažymėtoje atitinkamu pavojingumo simboliu. Perpilti pavojingas chemines medžiagas į neženklintą tarą draudžiama;
- Darbuotojams turi būti numatytos patalpos nusiprausti ir atskiros patalpos pavalgyti;
- Sandėliuose ir jų teritorijoje grūdus vežančioms transporto priemonėms ir krovinių krautuvams turi būti numatyti judėjimo maršrutai, pažymėti atitinkamais eismą reguliuojančiais ženklais;
- Tarp transporto priemonių bei tarp judančių įrengimų dalių ir vartų staktų, sienų ar kitų konstrukcijų turi būti užtikrintas ne mažesnis kaip 0,5 m tarpas, apsaugantis nuo žmogaus prispaudimo ar traiškymo joms judant arba išpilant grūdus;
- Grūdų saugyklų patalpose draudžiama rūkyti, naudoti atvirą liepsną ir valgyti;
- Kraunant į rietuves taroje ar ant palečių sudėtus žemės ūkio produktus, turi būti užtikrintas jų stabilumas, o tara turi atlaikyti susidarančią apkrovą. Galimas sukrautos rietuvės pasvirimo kampas neturi viršyti 2⁰, o rietuvės aukštis neturėtų būti didesnis kaip 4 taros pločiai;
- Grūdų ir daržovių sandėliuose dirbantys darbuotojai turi būti aprūpinti jų darbo aplinkos sąlygas atitinkančiais darbo drabužiais;
- Ne rečiau kaip vieną kartą per metus turi būti tikrinama sandėliuose dirbančių darbuotojų sveikata.